

Eutanàsia i suïcidi assistit: per què sí o per què no?

La confessió fa setmanes de Ramona Maneiro d'haver ajudat a morir al tetraplègic Ramón Sampedro donant-li un got d'aigua amb cianur, va posar en evidència un cop més que la paraula "eutanàsia" es continua lligant, al nostre entendre de manera inapropiada, a la mort de Ramón Sampedro i, per tant, es continua confonent dos termes ("eutanàsia" i "suïcidi assistit"), que són diferents i que inclouen conceptes diferents.

■
Es continua confonent dos termes ("eutanàsia" i "suïcidi assistit") que són diferents i que inclouen conceptes diferents.

Presentem, com a mostra, alguns titulars espigolats en diaris que s'han fet ressò de la confessió de Ramona Maneiro i en els quals queda palesa la confusió —o si més no l'ambigüïtat— en l'ús dels dos termes "eutanàsia" i "suïcidi assistit": "La confessió de Ramona Maneiro reobre el debat de l'eutanàsia"; "El CGPJ diu que és un tribunal qui ha de decidir si el delictes d'ajuda al suïcidi ha prescrit"; "La dona afirma no saber qui va aconsellar el mètode per consumir el suïcidi"; "Defensors de l'eutanàsia jutgen molt oportunes les declaracions de Maneiro", etc.

Però, aquí no es tracta de parlar del significat de la paraula eutanàsia i la seva diferència conceptual amb el suïcidi assistit

Ramona Maneiro, parella de Ramón Sampedro, admet que li va facilitar el cianur amb què el tetraplègic es va treure la vida.

El secret de domini públic que envoltava la mort del tetraplègic gallec Ramón Sampedro el 1998 va quedar ahir revelat. La seva companya sentimental, Ramona Maneiro, va confessar que va ser ella qui el va ajudar a morir al subministrar-li el got amb una solució de cianur amb què es va treure la vida. El delictes en què podria haver incorregut ja ha prescrit.

El Periódico de Catalunya, 11 de febrer del 2005

Ramona Maneiro, la amiga del tetraplègic Ramón Sampedro, admet que fue ella quien le dio el vaso con cianuro.

Ramona Maneiro, la amiga de Ramón Sampedro que compartió con el tetraplègic gallego sus últimos años, reconoció ayer que fue ella quien le dió el vaso con cianuro para morir.

La Vanguardia, 11 de Enero del 2005

(problema semàntic), sinó de reflexionar sobre el problema ètic de l'eutanàsia i del suïcidi assistit. I ho farem presentant, breument, un resum dels arguments que fan servir els partidaris i els contraris d'aquestes dues pràctiques.

■
En cas de patir una malaltia en fase final i/o irreversible, tenim dret a demanar a un tercer que ens provoqui deliberadament la mort per a posar fi al nostre sofriment?

Una possible formulació del problema ètic de l'eutanàsia i el suïcidi assistit podria ser la següent: en cas de patir una malaltia en fase final i/o irreversible, tenim dret a dema-

nar a un tercer (personal sanitari o familiar) que ens provoqui deliberadament la mort per a posar fi al nostre sofriment (eutanàsia)? Tenim dret a demanar a algú, com va demanar Ramón Sampedro a Ramona Maneiro, que ens ajudi a morir, que ens posi a l'abast els elements necessaris per a causar-nos nosaltres mateixos la mort (suïcidi assistit)?

■ Els qui responen afirmativament ambdues preguntes fonamenten aquest dret en la llibertat de l'individu. I l'argumentació que normalment es fa servir segueix aquest fil: Les persones, mentre no es demostrï el contrari, som éssers autònoms, som lliures de decidir sobre tot allò que afecta la nostra vida i el nostre destí. Les persones tenim el dret d'escollir la

nostra mort i no pas solament de patir-la, i escollint la mort esdevenim plenament responsables de nosaltres mateixos. En conseqüència el dret a morir, el dret a disposar de la pròpia vida, –tant en el cas de l'eutanàsia com en el suïcidi assistit– deriva del dret de les persones a l'autodeterminació i, per tant, ha de formar part de la llista de drets humans fonamentals. D'altra banda les persones som lliures de tenir les pròpies conviccions, som lliures d'escollir l'ideal de “vida bona” i de “bona mort” que considerem més pertinent. Ningú no pot obligar a ningú a viure contra la seva voluntat en nom d'interessos aliens, interessos de l'Estat o d'altres persones o grups. Per tant –es conclou– no es poden posar impediments ni a qui demana ajuda per tal que li provoquin la mort (eutanàsia) ni a qui demana ajuda per tal que ell mateix es pugui donar la mort (suïcidi assistit).

■
*El dret a morir,
 el dret a disposar de
 la pròpia vida,
 –tant en el cas de
 l'eutanàsia com en
 el suïcidi assistit–
 deriva del dret
 de les persones
 a l'autodeterminació.*
 ■

Aquesta postura que parteix de l'autodeterminació total de la persona humana –la pròpia llibertat és l'últim criteri de referència– té la seva expressió màxima en la coneguda frase del filòsof J. Stuart Mill (1806-1873): “sobre el seu cos i el seu esperit l'home és sobirà”. També, en aquest plat de la balança, s'hi podria posar el text de F. Nietzsche (1844-1900) “Moral per

ametges” en el seu llibre “*Crepuscle dels ídols*”, en el qual es parla de la mort elegida lliurement i es justifica, en certs casos, el suïcidi.

Partint d'una perspectiva liberal, la vida de cadascú és en primer lloc de qui la viu i, per tant, tot hom té dret a aspirar a l'ideal de “vida bona” o de “bona mort” que li sembli més convenient mentre –com ensenya el mateix J.S. Mill– l'exercici de la pròpia llibertat no perjudiqui la llibertat dels altres. A més l'ideal de “vida bona” o de “bona mort” que té cadascú no solament s'ha de respectar sinó que no el podem imposar a ningú, pertany a l'àmbit privat i íntim de cada persona.

■ Els qui són contraris al dret a demanar l'eutanàsia o el suïcidi assistit es basen en diversos arguments. L'argument principal és l'afirmació que la vida humana és inviolable i sagrada i, per tant, cal respectar-la sempre, sigui quina sigui la seva condició. És la postura clàssica de la tradició occidental sobre el respecte a la vida. Es considera que conservar la vida o no lesionar la integritat física dels altres, encara que ens ho demanin, és una obligació moral irrenunciable que ens la recorda el precepte “no mataràs”. Aquesta obligació, s'afirma, prové tant de la llei natural com de la llei divina. Hi hauria, doncs, com fan notar alguns autors, dues autoritats susceptibles de garantir la sacralitat de la vida humana: la natura i Déu. D'altra banda, també s'addueix el punt de vista de l'ètica religiosa: la majoria de les religions afirmen el valor fonamental –però no absolut– i sagrat de la vida humana. La vida i la mort, des d'aquesta perspectiva, no pertanyen sinó a Déu

i, per tant, no poden deixar-se a la lliure disposició de l'home. I, d'un i altre argument, es conclou que cal respectar la vida abans que la llibertat i, per tant, cal posar límits ètics i legals a les decisions autònomes.

■
*Conservar la vida o
 no lesionar la
 integritat física dels
 altres, encara que
 ens ho demanin,
 és una obligació
 moral irrenunciable
 que ens la recorda
 el precepte
 “no mataràs”.*
 ■

Un altre argument contrari al dret a demanar l'eutanàsia o el suïcidi assistit subratlla que la persona humana és un ésser social per naturalesa i per tant la seva llibertat té una dimensió relacional. Ignorar aquesta dimensió és fer una interpretació parcial de l'ésser humà i encaminar-se cap a un concepte de llibertat autàrquic, això és, creure's amo d'un mateix i no haver de donar comptes a ningú. Entre les persones hi ha una interdependència i això condiona la nostra llibertat.

Sense recolzar-se necessàriament en un fonament religiós, els defensors d'aquesta postura posen més l'accent en l'aspecte quantitatiu o biològic de la vida (la quantitat de vida). En canvi, els partidaris del dret a l'eutanàsia o al suïcidi assistit posen èmfasi sobretot en la qualitat de la vida, qualitat de la qual cada individu és l'únic jutge.

Des del punt de vista d'una ètica secular –deslligada de tota referència religiosa–, no sembla que hi hagi una resposta totalment

convincent a favor o en contra del dret a l'eutanàsia o del dret al suïcidi assistit. La resposta serà favorable o contrària a aquestes pràctiques segons es parteixi d'una o altra de les dues postures esmentades, de l'autoritat que s'atorgui a llur raonament i, també, de la manera que cadascú entengui la vida, la malaltia, el sofriment i la mort. D'altra banda si acceptem de moure'ns dins els paràmetres mentals d'un societat liberal i democràtica, es fa molt difícil trobar arguments decisius per a valorar quina postura té més pes. Ambdues postures -tot i que pretenen defensar el mateix, la dignitat de la persona- apareixen com a irreconciliables. El debat, a nivell ètic, resta, doncs, obert i, sovint, fa l'afecte que ha arribat a un cul de sac.

■
*Des del punt de vista
 d'una ètica secular
 -deslligada de tota
 referència religiosa-,
 no sembla que hi hagi
 una resposta totalment
 convincent a favor o
 en contra del dret a
 l'eutanàsia o del dret
 al suïcidi assistit.*
 ■

Si, pel que sembla, a nivell ètic no hi ha una sortida clara, aleshores el dret o no dret a l'eutanàsia o al suïcidi assistit caldrà dirimir-lo en el camp polític-jurídic. Recordem que en l'àmbit públic són les lleis, i no pas l'autonomia personal i la pròpia idea de "bona mort", les que tenen la darrera paraula. Per tant, el problema de l'eutanàsia i del suïcidi assistit no és solament un problema ètic sinó també un problema jurídic.

I un últim apunt. Cal tenir en

compte que, tant en l'eutanàsia com en el suïcidi assistit hi està implicada necessàriament una altra persona a la qual es demana ajuda per a poder portar a terme allò que es desitja que, en aquest cas, és la mort. Així, tant en la petició d'eutanàsia com de suïcidi assistit, es tracta d'una petició que no sols afecta l'autonomia individual (l'àmbit privat) sinó que, en la mesura que es necessita la col·laboració d'algú per a poder portar a terme la mort desitjada, això afecta també l'àmbit públic, àmbit que és regulat pel dret. I aquí apareix un problema ètic essencial que podem formular amb una doble pregunta: El personal sanitari –o algú altre– està legitimat èticament per a llevar la vida d'una persona o col·laborar-hi encara que aquesta persona tingui una malaltia irreversible o en fase final i demani lliurement, insistentment i reiteradament la mort? En nom de la seva llibertat individual, un malalt amb una malaltia irreversible o en fase final pot obligar a un tercer –personal sanitari o algú altre– a practicar-li l'eutanàsia o a fer-lo col·laborar en un suïcidi?.

■
*En una societat
 democràtica i plural
 ser partidari o contrari
 de l'eutanàsia o
 del suïcidi assistit
 no hauria de ser
 motiu d'exclusions o
 desqualificacions.*
 ■

En una societat democràtica i plural ser partidari o contrari de l'eutanàsia o del suïcidi assistit no hauria de ser motiu d'exclusions o desqualificacions. Per tant, entenem que seria un signe de maduresa intel·lectual i de responsabilitat

social que el debat sobre aquests temes complexos es pogués continuar en profunditat i serenor, sobretot tenint en compte que no sembla pas que es pugui dir que algú té, ja d'entrada, l'última paraula.

ESTER BUSQUETS I ALIBÉS

COL·LABORADORA I RESPONSABLE
 D'INFERMERIA DE L'IBB
 PROFESSORA DE BIOÈTICA
 UNIVERSITAT DE VIC

JOAN MIR I TUBAU

PROFESSOR DE BIOÈTICA
 UNIVERSITAT DE VIC
 MÀSTER EN BIOÈTICA